

University of Groningen

Over schooladviezen, eindtoetsen en schoolloopbanen [Factsheet]

Dijks, Monique A.; Hebbink, Paula; Douma, Nynke; Fleur, Erik; Wichgers, Inge; Warrens, Matthijs J.; Korpershoek, Hanke; Bosker, Roel

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2023

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Dijks, M. A., Hebbink, P., Douma, N., Fleur, E., Wichgers, I., Warrens, M. J., Korpershoek, H., & Bosker, R. (2023). *Over schooladviezen, eindtoetsen en schoolloopbanen [Factsheet]*.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Factsheet
 “Over schooladviezen, eindtoetsen en schoolloopbanen”

Auteurs: Monique Dijks, Paula Hebbink, Nynke Douma, Erik Fleur, Inge Wichgers, Matthijs Warrens, Hanke Korpershoek, en Roel Bosker

GION Onderwijs/Onderzoek, Rijksuniversiteit Groningen
 FEBRUARI 2023, GRONINGEN

Deze publicatie maakt deel uit van het project "Schoolloopbanen in het voortgezet onderwijs: Feitelijke en gepercipieerde keuzemogelijkheden en acceptabele alternatieven in kaart gebracht". Dit onderzoek is (mede) gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (projectnummer 405-17-303).

Het flow-vo onderzoek

Flow-vo is een grootschalig schoolloopbaanonderzoek dat tussen 2017 en 2022 op Nederlandse scholen voor voortgezet onderwijs is uitgevoerd. Gedurende hun schoolloopbaan moeten vmbo-, havo- en vwoleerlingen kiezen tussen schoolvakken, profielen en schoolniveaus. In het flow-vo project zijn verschillende aspecten van de schoolloopbanen van leerlingen nader onderzocht, waaronder de rol van schooladviezen en eindtoetsen op de schoolloopbaan van leerlingen. De data voor de onderhavige studies zijn verzameld door Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). In deze factsheet geven we een overzicht van de belangrijkste bevindingen van drie recent gepubliceerde studies.

Onderzoek naar de voorspellende waarde van schooladviezen voor het voortgezet onderwijs voor leerlingen uit verschillende sociaaleconomische milieus

In de po-vo overgang worden twee indicatoren gehanteerd voor de plaatsing in het vo: het schooladvies van de leerkracht en een gestandaardiseerde toets. Welke indicator de sterkste voorspellende waarde heeft voor de verdere schoolloopbaan van leerlingen is continu onderwerp van debat. Sinds 2015 wordt de gestandaardiseerde eindtoets afgenomen nadat de schooladviezen gegeven zijn, terwijl dit voor 2015 andersom was. Sinds 2015 is dus niet de eindtoets, maar het schooladvies leidend voor de plaatsing; de verplichte eindtoets is een onafhankelijk extra hulpmiddel wat kan leiden tot heroverweging van het initiële schooladvies. In deze studie is onderzocht in welke mate het schooladvies en de Centrale eindtoets de onderwijspositie in het derde leerjaar van het vo voorspellen voor meerdere cohorten die voor en na 2015 in groep 8 zaten. De voorspellende waarde is bepaald op basis van het percentage leerlingen dat in leerjaar 3 op het niveau zit dat het advies aangaf. Voor leerlingen met een dubbel advies (bv. vmbo-t/havo) gold dat ze in leerjaar 3 op één van deze twee niveaus moesten zitten. De resultaten zijn uitgesplitst naar de verschillende onderwijsniveaus en er is gekeken naar differentiële effecten op basis van sociaaleconomische status (SES), waarbij naar verschillen in opleidingsniveau van de ouders is gekeken (hoogste opleiding binnen het gezin). Voor de analyses is gebruik gemaakt van data verzameld door Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). In de analyses zijn meerdere steekproeven die populatiedata benaderen gebruikt. Voor alle onderwijsniveaus en SES-groepen bleek dat het schooladvies een betere voorspeller is voor de onderwijspositie in leerjaar 3 dan de eindtoets. Daarbij werden grote differentiële effecten voor SES gevonden. Ongeveer 75% van de leerlingen zit in leerjaar 3 op het niveau van het schooladvies, terwijl 70% van de leerlingen in leerjaar 3 op het niveau van het eindtoetsadvies zit. Hoe hoger opgeleid de ouders van de leerlingen, hoe vaker leerlingen hun advies ontstijgen, en hoe lager opgeleid de ouders van leerlingen, hoe vaker leerlingen in leerjaar 3 op een lager niveau dan geadviseerd uitkomen. Van de leerlingen die in 2015-2016 het schooladvies vmbo-bb kregen ontsteeg bijvoorbeeld na drie jaar 25% van de leerlingen met lager opgeleide ouders hun advies en 45% van de leerlingen met hoger opgeleide ouders. Van de leerlingen met het schooladvies havo, zat van de leerlingen met lager opgeleide ouders 27% na drie jaar op een lager niveau en 12% in een hoger niveau dan havo. De verandering in volgorde van het schooladvies en de afname van de eindtoets had geen effect op deze conclusies.

Bron: Dijks, M. A., Warrens, M. J., Fleur, E., Korpershoek, H., Wichgers, I. J. M., & Bosker, R. J. (2020). The predictive power of track recommendations in Dutch secondary education. *Pedagogische Studiën*, 97, 263-280.

Onderzoek naar de voorspellende waarde van het initiële schooladvies, het toetsadvies en het definitieve schooladvies in het Nederlandse onderwijs

In deze studie is nader onderzoek uitgevoerd naar de voorspellende waarde van het initiële schooladvies, het toetsadvies en het definitieve schooladvies op de schoolloopbanen van leerlingen in het vo. De school geeft eerst een initieel schooladvies, vervolgens maakt de

leerling een eindtoets. Het initiële schooladvies kan naar boven worden bijgesteld als het toetsadvies (gebaseerd op de toetscore op de eindtoets) hoger uitvalt dan het initiële schooladvies. Het definitieve schooladvies, dat leidend is bij de plaatsing in het voortgezet onderwijs, is daardoor altijd gelijk aan of hoger dan het initiële schooladvies. De huidige studie onderzoekt in welke mate het initiële schooladvies, in vergelijking met het definitieve schooladvies en het toetsadvies, de onderwijspositie van de leerling in de derde leerjaar van het vo voorspelt. Ook in deze studie is gebruikt gemaakt van door DUO verzamelde data. Hiervoor zijn drie recente cohorten met leerlinggegevens gebruikt. Voor alle onderwijsniveaus en cohorten gold dat het initiële en definitieve schooladviezen betere voorspellers zijn voor de onderwijspositie in leerjaar 3 dan het toetsadvies. Een mogelijke verklaring hiervoor is een zekere mate van pad-afhankelijkheid in het vo.

Bron: Hebbink, P., Warrens, M. J., Fleur, E., Dijks, M. A., & Korpershoek, H. (2022). De voorspellende waarde van het initiële schooladvies, het toetsadvies en het definitieve schooladvies in het Nederlandse onderwijs. *Pedagogische Studiën*, 99, 22-35.

Onderzoek naar heroverwegingen van schooladviezen bij verschillende eindtoetsen in groep 8

Als het eindtoetsadvies hoger is dan het schooladvies moet het initiële schooladvies in groep 8 worden heroverwogen. Bij een heroverweging mag het schooladvies alleen naar boven worden bijgesteld. In het vo zijn momenteel vijf verschillende eindtoetsen in gebruik (de Centrale Eindtoets, IEP Eindtoets, ROUTE 8, AMN Eindtoets en Dia-eindtoets). In deze studie is onderzocht of en in welke mate het percentage heroverwegingen verschilt per eindtoets. Hiervoor zijn gegevens van DUO gebruikt (van alle groep 8-leerlingen in Nederland) van vier recente schooljaren. Een belangrijke bevinding is dat er grote verschillen zijn in de percentages heroverwegingen, zowel tussen eindtoetsen als tussen schooljaren. Van de drie meest gebruikte eindtoetsen had de Centrale eindtoets in schooljaar 2020-2021 de hoogste percentages heroverwegingen voor alle initiële schooladviezen, gevolgd door de IEP Eindtoets, en had Route 8 de laagste percentages. Om meer zicht te krijgen op de vergelijkbaarheid van de eindtoetsen is een aanbeveling om meer wetenschappelijk onderzoek te doen naar de predictieve validiteit en inhoudsvaliditeit van de eindtoetsen.

Bron: Douma, N. H., Warrens, M. J., Fleur, E., Dijks, M. A., & Korpershoek, H. (2022). Verschillen in percentages heroverwegingen tussen de eindtoetsen in groep 8. *Pedagogische Studiën*, 99, 80-92.

Conclusies

Zowel schooladviezen als eindtoetsen in groep 8 zijn over het algemeen goede voorspellers van schoolloopbanen (zoals de onderwijspositie van leerlingen in leerjaar 3), waarbij er sterke differentiële effecten zijn gevonden voor sociaaleconomische status. Het schooladvies blijkt een betere voorspeller dan de Centrale eindtoets. Hierop is verder ingezoomd op de voorspellende waarde van school- versus toetsadviezen in groep 8. Het initiële en definitieve schooladvies (dus voor en na eventuele heroverweging nadat de eindtoets is gemaakt) blijken betere voorspellers dan het toetsadvies, wat mogelijk verklaard kan worden door een zekere mate van pad-afhankelijkheid in het vo. Opvallend is dat het percentage heroverwegingen van schooladviezen sterk verschilt per eindtoets. Deze resultaten bevestigen dat schoolloopbanen van leerlingen niet alleen worden bepaald door de leerprestaties en vaardigheden van leerlingen, maar dat deze ook beïnvloed worden door de schoolse context en achtergrondkenmerken.